

Na kratko o vključitvi v socialna zavarovanja za kmete – april 2022

Kdo se zavaruje kot kmet

Kot kmet je lahko zavarovan vsak, ki:

- opravlja kmetijsko dejavnost (je član kmetije),
- se ne šola in ni prejemnik starostne, predčasne, vdovske ali invalidske pokojnine,
- je zdravstveno sposoben za opravljanje kmetijske dejavnosti (to dejstvo ugotovi služba medicine dela, in sicer na zahtevo kmeta, pred vključitvijo v socialna zavarovanja) in
- dohodek iz kmetijske dejavnosti na zavarovanega družinskega člana znaša vsaj 4.894,06 eur na leto.

V primeru, da posameznik ne dosega v zadnji alineji navedenega dohodkovnega cenzusa, se lahko kljub temu vključi v socialna zavarovanja, in sicer prostovoljno.

Vrste in obseg pravic

Osebe, ki so v socialna zavarovanja vključene na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti (kmečki zavarovanci), so zavarovane za starost in morebitno invalidnost, za pravice iz zdravstvenega zavarovanja ter za pravice, ki izhajajo iz zavarovanja za starševsko varstvo. Niso pa vključene v zavarovanje za primer brezposelnosti, saj jim zakonodaja tega ne omogoča.

Obseg pravic v primeru kmečkih zavarovancev ni enak za vse in je odvisen od načina in trenutka vključitve v posamezno zavarovanje ter trajanja zavarovanja. **Kmečki zavarovanci, ki so obvezno vključeni v pokojninsko in invalidsko zavarovanje so upravičeni do vseh pravic** iz tega naslova. To pomeni, da imajo pravico do vseh vrst pokojnin (starostne, predčasne, invalidske vdovske in dela vdovske pokojnine ter družinske in delne pokojnine), pripadajo pa jim tudi vse pravice na podlagi preostale delovne zmožnosti (pravica do poklicne rehabilitacije, do premestitve, do dela s krajšim delovnim časom od polnega, do nadomestila za čas poklicne rehabilitacije, do začasnega nadomestila, do nadomestila za invalidnost in do delnega nadomestila). Poleg naštetega imajo še pravico do letnega dodatka in pravico do dodatka za pomoč in postrežbo.

Drugače je v primeru prostovoljnih kmečkih zavarovancev. V preteklosti so ti lahko izbirali obseg pravic v pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Po novem pa jim pripadajo vse pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Vse prej naštete pravice tako pripadajo prostovoljnim kmečkim zavarovancem, če so v zavarovanje vstopili po 1. januarju 2013 ter vsem tistim, ki so bili pred navedenim datumom v zavarovanje vključeni za širši obseg, od spremembe dalje pa so zavarovani po določbah ZPIZ-2. Nekoliko drugače je s tistimi kmečkimi zavarovanci, ki so bili pred uveljavitvijo ZPIZ-2 (pred 1.1.2013) zavarovani za ožji obseg ter s tistimi, ki so ostali zavarovani na zavarovalni osnovi iz decembra leta 2012 (torej zadnji znani zavarovalni osnovi pred uveljavitvijo novega zakona). Prvi so tisti, ki so bili pred uveljavitvijo ZPIZ-2 zavarovani za ožji obseg, vendar so ob spremembi prešli na novo zavarovalno osnovo. Ti so od 1. januarja 2013 dalje zavarovani za širši obseg. Za vsa leta prej pa se šteje, da so bili zavarovani za ožji obseg. Nadalje poznamo zavarovance, ki še sedaj plačujejo prispevke od zavarovalne osnove, kakor jim je bila določena za mesec december 2012. V zvezi s tem ločimo zavarovance, ki so konec leta 2012 plačevali od zavarovalne osnove za ožji obseg in zavarovance, ki so plačevali prispevke za širši obseg. Oboji zavarovanci, tako tisti, ki so bili do uveljavitve ZPIZ-2 zavarovani za ožji obseg in so nato prešli na novo zavarovalno osnovo, kot tisti, ki so po uveljavitvi ostali na starih zavarovalnih osnovah, imajo zgolj pravice iz ožjega obsega, če so bili pretežni del svoje zavarovalne dobe zavarovani za ožji obseg. Zanje zato

velja, da imajo le pravico do starostne, invalidske, vdovske in družinske pokojnine, pri čemer se pri odmeri pokojnine ne upošteva določba o najnižji pokojninski osnovi, in izjemoma pravico do dodatka za pomoč in postrežbo, če gre za slepo in nepokretno osebo, pri kateri je zmožnost premikanja zmanjšana za 70%. Nimajo pa pravice do delne pokojnine ter pravic na podlagi ugotovljene II. ali III. kategorije invalidnosti, razen invalidske pokojnine. Ob morebitnem nastanku telesne okvare zaradi poškodbe pri delu in poklicne bolezni tudi nimajo pravice do invalidnine, če so bili pretežni del zavarovalne dobe do nastanka telesne okvare zavarovani za ožji obseg pravic.

V zdravstvenem zavarovanju še vedno obstaja možnost izbire obsega pravic za kmečke zavarovance, ki so prostovoljno vključeni v zavarovanje. Obvezni kmečki zavarovanci pa so tudi v zdravstvenem zavarovanju zavarovani za vse pravice. V praksi to pomeni, da ima kmečki zavarovanec pravico do zdravstvenih storitev in potnih stroškov, če je zavarovan za ožji obseg oziroma dodatno še pravico do nadomestila za čas začasne zadržanosti z dela v primeru zavarovanja za širši obseg.

Ne glede na način vključitve v socialna zavarovanja je kmečki zavarovanec zavarovan tudi za starševsko varstvo. Iz tega naslova mu pripadajo materinski, očetovski in starševski dopust, materinsko, očetovsko in starševsko nadomestilo, pravica do krajšega delovnega časa in pravica do plačila prispevkov za socialno varnost zaradi starševstva, ter pravica do plačila prispevkov za socialno varnost v primeru štirih ali več otrok.

Poleg navedenega glede vrste in obsega zavarovanja dodajamo naslednje. Januarja 2022 je pričel veljati zakon, ki ureja dolgotrajno oskrbo in kot tak prinaša novo vrsto socialnega zavarovanja. Krog zavarovancev je opredeljen na podlagi zakona, ki ureja zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje, kar pomeni, da bodo poleg ostalih kategorij zavarovancev za dolgotrajno oskrbo zavarovani tudi vsi kmetje, ki so iz naslova opravljanja kmetijske dejavnosti zdravstveno zavarovani. Kot že izpostavljeno, gre za novo vrsto obveznega socialnega zavarovanja, ki se bo financiralo iz različnih virov. Eden izmed njih bodo tudi prispevki zavarovancev. Ureditev tega je predvidena s posebnim zakonom, ki še ni sprejet. Zato je glede osnov za zavarovanje, prispevne stopnje in zavezancev za plačilo treba počakati na sprejem zakona, ki bo to uredil.

Dolgotrajna oskrba sicer predstavlja niz ukrepov, storitev in aktivnosti, namenjenih osebam, ki so zaradi posledic bolezni, starostne oslabelosti, poškodb, invalidnosti, pomanjkanja ali izgube intelektualnih sposobnosti v daljšem časovnem obdobju, ki ni krajše od treh mesecev, ali trajno odvisne od pomoči drugih oseb pri opravljanju osnovnih in podpornih dnevnih opravil.

Višina prispevkov

Od načina vključitve v socialna zavarovanja (obvezno oziroma prostovoljno), so odvisne zavarovalna osnova, prispevna stopnja in končna višina prispevkov.

Za obvezne kmečke zavarovance je osnova določena v višini celotnega dohodka iz kmetijske dejavnosti posameznega zavarovanca, vendar ne manj kot v višini 60% zadnje znane povprečne letne bruto plače na mesec (PP) in ne več kot 3,5 kratnik PP. V dohodek iz kmetijske dejavnosti se všttevajo vsi dohodki iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, dopolnilne in druge kmetijske dejavnosti kmečkega zavarovanca. V primeru, da kmetija vodi računovodstvo za osnovno dejavnost, se dohodek porazdeli na vse kmečke zavarovance na kmetiji in tako na nosilca odpade zgolj sorazmerni delež celotnega dohodka.

Za prostovoljne kmečke zavarovance je zavarovalna osnova določena v fiksni višini in ni odvisna od dohodkov iz kmetijske dejavnosti ter znaša 60% PP. Izjema so kmečki zavarovanci, ki so ostali na zavarovalni osnovi, kot jim je bila določena za mesec december leta 2012. Ti

plačujejo prispevke od zneska 30% PP oziroma od zneska zajamčene plače, določenega za mesec december 2012, ki se vsako leto usklajuje z rastjo minimalne plače.

Prispevna stopnja je določena v višini 22,59 % od osnove. V primeru izbire ožjega obsega pravic v zdravstvenem zavarovanju, prispevna stopnja znaša 21,44%.

Prijava v zavarovanje

Za obvezne kmečke zavarovance prijavo v zavarovanje vloži nosilec kmetije, prostovoljni kmečki zavarovanci pa se vključijo sami. Prijava se vloži pri prijavnno – odjavni službi Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, in sicer na predpisanem obrazcu M1, kateremu se priloži potrdilo o zdravstveni sposobnosti (izda ga služba medicine dela), potrdilo o višini dohodka kmetije (tega izda davčni organ) ter izpis iz Registra kmetijskih gospodarstev (izda ga upravna enota).

Trajanje zavarovanja

Za obvezne kmečke zavarovance:

- pričetek: z dnem izpolnitve pogojev in prijave v zavarovanje
- zaključek:
 - z dnem prenehanja izpolnjevanja pogojev,
 - z uveljavitvijo pravice do pokojnine ali
 - z dopolnitvijo 63 let, ko lahko dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti presega dohodkovni pogoj, če zavarovanec nima drugih dohodkov iz kmetijske dejavnosti ali dopolnilne dejavnosti na kmetiji.

Za obvezne kmečke zavarovance:

- pričetek: z dnem prijave v zavarovanje oziroma za največ 8 dni nazaj
- zaključek: z dnem odjave iz zavarovanja.

Tabela: Prikaz višine osnov, prispevnih stopenj in prispevkov za kmečke zavarovance po spremembi ZPIZ-2 za leto 2022

	Obvezni kmečki zavarovanec	Prostovoljni kmečki zavarovanec – širši obseg pravic v zdravstvenem zavarovanju	Prostovoljni kmečki zavarovanec – ožji obseg pravic v zdravstvenem zavarovanju
Osnova	Najmanj 60% PP oziroma dobiček zavarovanca = Najmanj 1.181,75 eur oziroma dobiček zavarovanca	60% PP = 1.181,75 eur	60% PP = 1.181,75 eur
Stopnja	22,59%	22,59%	21,44%
Višina prispevkov na mesec	Najmanj 266,96 eur* oziroma odvisno od dobička zavarovanca	266,96 eur*	253,37 eur*

*Izračunani zneski prispevkov veljajo za obračun prispevkov od meseca februarja 2022 dalje.